ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 30.9.2024 г.
COM(2024) 424 final

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

относно изпълнението на механизма за отпускане на заеми в публичния сектор в рамките на Механизма за справедлив преход през 2024 г. съгласно посоченото в член 16 от Регламент (ЕС) 2021/1229

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТА

относно изпълнението на механизма за отпускане на заеми в публичния сектор в рамките на Механизма за справедлив преход през 2024 г. съгласно посоченото в член 16 от Регламент (ЕС) 2021/1229

1. ВЪВЕДЕНИЕ

През януари 2020 г. Комисията обяви Механизъм за справедлив преход (МСП) като част от Плана за инвестиции във връзка с Европейския зелен пакт[1], за да гарантира, че никой и нито един регион няма да изостане в прехода към неутрална по отношение на климата икономика. Механизмът за справедлив преход се състои от три стълба: първият стълб е Фондът за справедлив преход, вторият — специална схема за справедлив преход в рамките на програмата InvestEU, а третият — механизмът за отпускане на заеми в публичния сектор (Механизмът, МОЗПС)[2].

Вниманието в настоящия годишен доклад е съсредоточено върху третия стълб и целта е да се предостави информация за постигнатия досега напредък в изпълнението на Механизма. Настоящият сборен доклад обхваща периода от началото на изпълнението на Механизма до 30 юли 2024 г. В съответствие със задълженията за представяне на доклади по МОЗПС оставащият период до края на 2024 г. ще бъде включен в следващия доклад (вж. повече подробности в точка 1.2).

1.1. Правна и бюджетна рамка на механизма за отпускане на заеми в публичния сектор в рамките на Механизма за справедлив преход

Общата цел на Механизма е да се преодолеят сериозните социални, икономически и екологични предизвикателства, произтичащи от прехода към неутрална по отношение на климата икономика[3] в полза на териториите на Съюза, посочени в териториалните планове за справедлив преход (ТПСП)[4].

Специфичната цел на Механизма е да се привлекат инвестиции в публичния сектор, които са насочени към посрещане на потребностите от развитие на териториите, описани в ТПСП. Това става чрез улесняване на финансирането на проекти, които не генерират достатъчни потоци от приходи за покриване на инвестиционните им разходи, като по този начин се предотвратява изместването на потенциалната подкрепа и инвестиции от алтернативни източници. Подкрепа се предлага за широк набор от инвестиции[5].

С Регламента за МОЗПС се осигурява подкрепа от Съюза с общ максимален бюджет 1,525 млрд. евро за компонента за безвъзмездни средства на Механизма (включително техническа помощ и консултантска подкрепа). След постъпилото през юни 2023 г.

---

1 Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите — План за инвестиции за устойчива Европа План за инвестиции на Европейския зелен пакт — COM(2020) 21 final, 14.1.2020 г.

2 Регламент (ЕС) 2021/1229 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юли 2021 г. относно механизма за отпускане на заеми в публичния сектор в рамките на Механизма за справедлив преход (ОВ L 274, 30.7.2021 г.).

3 Регламент (ЕС) 2021/1119 на Европейския парламент и на Съвета от 30 юни 2021 г. за създаване на рамката за постигане на неутралност по отношение на климата и за изменение на регламенти (ЕО) № 401/2009 и (ЕС) 2018/1999 (Европейски закон за климата) (ОВ L 243, 9.7.2021 г.).

4 Както е определено в член 11 от Регламент (ЕС) 2021/1056 на Европейския парламент и на Съвета от 24 юни 2021 г. за създаване на Фонда за справедлив преход (ОВ L 231, 30.6.2021 г.).

5 Вж. съображение 6 от Регламент (ЕС) 2021/1229.

предложение на Комисията през февруари 2024 г. Европейският парламент одобри, а Съветът прие с единодушие провеждането на междинно преразглеждане на таваните на разходите по многогодишна финансова рамка (МФР). Постигнатото съгласие относно междинното преразглеждане на МФР сочи колко е важно бюджетът на ЕС да бъде обезпечен с необходимите средства, за да може и занапред да допринася за постигането както на приоритетите на Европа, така и на тези на партньорите ни, което се потвърждава и от ключови секторни предложения. В тази връзка се взе решение за преразпределение на 1,1 милиарда евро от компонентите за пряко и непряко управление на ОСП и фондовете по линия на политиката на сближаване. В резултат от това бюджетът по МОЗПС беше намален със 150 млн. евро. След тези преразпределения максималният бюджет на разположение по МОЗПС е 1,375 млрд. евро.

В рамките на Механизма заемите, отпускани от Европейската инвестиционна банка като финансов партньор, се съчетават с безвъзмездни средства, предоставяни от Съюза за подкрепа на проекти, представени от субекти от публичния сектор. Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) ще предостави около 6—8 млрд. евро за компонента за заеми на Механизма.

Освен с ЕИБ Комисията работи в тясно сътрудничество и с Европейската изпълнителна агенция за климата, инфраструктурата и околната среда (CINEA) по изпълнението на Механизма. CINEA отговаря за бюджетните, правните, финансовите и оперативните аспекти на усвояването на безвъзмездните средства, докато Комисията продължава да отговаря изцяло за всички аспекти, свързани с политиките.

1.2. Обхват на доклада за изпълнение за 2024 г.

Съгласно член 16, параграф 3 от Регламента за МОЗПС „*до 31 октомври всяка календарна година, считано от 2022 г., Комисията представя доклад за изпълнението на Механизма. В този доклад се предоставя информация за степента на изпълнение на Механизма по отношение на неговите цели, условия и показатели за качество на изпълнението*“.

Предходните доклади бяха публикувани на 7 февруари 2023 г. и на 21 ноември 2023 г.

В настоящия доклад се представя информация за i) резултатите от първата покана за представяне на предложения по линия на МОЗПС за шестте крайни срока за подаване на заявления, включително потенциални предложения за проекти; ii) техническата помощ; iii) комуникационните дейности; iv) постигнатия напредък, включително предизвикателствата пред Механизма и предимствата му; и v) следващите стъпки.

2. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МЕХАНИЗМА

2.1. Резултати от първата покана за представяне на предложения по линия на МОЗПС след шестте крайни срока за подаване на заявления

От датата на предходния доклад за изпълнението на МОЗПС изтекоха три крайни срока за подаване на заявления по поканата за представяне на предложения по линия на МОЗПС. До тези три крайни срока са подадени 29 заявления, като комисията за оценка е избрала за финансиране 13 от тях. Все още предстои одобряването на заемите по някои от тях[6] (вж.

[6] Кандидатите подават отделни заявления за отпускане на заем до ЕИБ/финансов посредник и поради това процесът по кандидатстване за заем протича едновременно с разглеждането на заявлението за безвъзмездни средства. Споразумение за предоставяне на безвъзмездни средства се подписва, при условие че бъде одобрено отпускането на заем. Вж. повече подробности в документа, чрез който се отправя поканата за представяне на предложения по линия на МОЗПС: call-fiche_jtm-2022-2025-pslf_en.pdf (europa.eu).

таблица 1). Според представената информация подадените заявления са с прогнозен размер на безвъзмездните средства от Комисията от 123 млн. евро и с прогнозен размер на заемите от ЕИБ от 732 млн. евро[7]. Две предложения на Франция бяха избрани за финансиране от Комисията и са включени в резервен списък, тъй като в националния бюджет на Франция не са останали ресурси. Резервният списък ще остане в сила до края на първата покана за представяне на предложения по линия на МОЗПС (края на декември 2025 г.), когато оставащите финансови средства ще се предоставят без предварително разпределени национални дялове. С оглед повишаване на ефективността на 1 февруари 2024 г. поканата за представяне на предложения по линия на МОЗПС беше изменена, за да се разясни, че проектни заявления, подадени от държави членки, чийто национален пакет е изчерпан, няма да се считат за допустими[8]. Освен това 10 предложения бяха счетени за неприемливи, тъй като бяха непълни, а едно предложение (Франция) беше счетено за недопустимо, тъй като националният пакет, по който беше подадено, вече беше изчерпан (предложението беше подадено след въвеждането на гореспоменатото изменение в поканата за представяне на предложения). Също така две предложения (Франция, Ирландия) не бяха избрани за финансиране, тъй като не отговаряха на критериите за одобрение, а едно предложение, което беше избрано за финансиране (Чехия), беше оттеглено от организатора на проекта поради други налични източници на финансиране.

От обявяването на първата покана за представяне на предложения по линия на МОЗПС на 19 юли 2022 г. са представени общо 37 предложения, като комисията за оценка е избрала за финансиране 15 от тях (все още предстои одобряването на заемите по някои от тях), и са подписани четири споразумения за предоставяне на безвъзмездни средства по линията на МОЗПС (вж. точка 2.2 за повече подробности). Според информацията, представена в подадените заявления, те са с прогнозен размер на безвъзмездните средства от Комисията от 148 млн. евро и с прогнозен размер на заемите от ЕИБ от 863 млн. евро[9].

След изтичане на крайните срокове за подаване на заявления някои национални пакети бяха използвани изцяло (Франция) или почти изцяло (Швеция).

[7] Сумата не включва предложения от резервния списък.

[8] Вж. повече подробности в документа, чрез който се отправя поканата за представяне на предложения по линия на МОЗПС: call-fiche_jtm-2022-2025-pslf_en.pdf (europa.eu).

[9] Сумата не включва предложения от резервния списък.

Фигура 1 Национални дялове (запазени до 31 декември 2025 г.) и използването им чрез отпуснати или оценявани безвъзмездни средства[10]

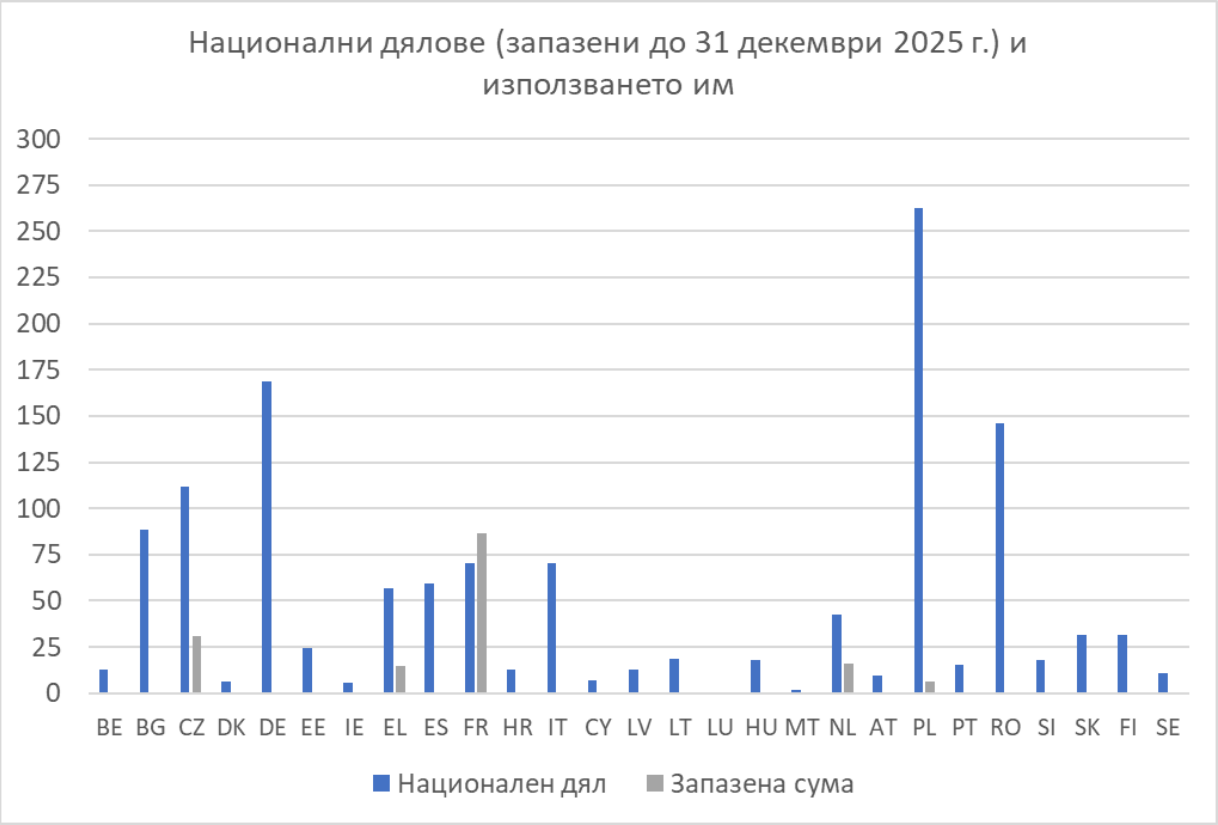

Таблица 1 Обобщение на оценката на предложенията, получени в рамките на поканата за представяне на предложения по линия на МОЗПС.

	Брой на представените предложения	**Брой на приемливите и допустими предложения**	**Брой на предложенията, избрани за финансиране от Комисията**	**Брой на предложенията, за които е осигурен заем от ЕИБ или нейните посредници**	**Забележки**
Краен срок за подаване на заявления 19 октомври 2022 г.	3	1 (CZ)	1 (CZ)	0	Заявлението на Чехия беше оттеглено от кандидата и подадено отново на 20 септември 2023 г. (4ти краен срок за подаване на заявления).
Краен срок за подаване на заявления 19 януари 2023 г.	1	0	0	0	—

[10] Националните разпределения са представени по стойности след преразглеждането на МФР за периода 2021—2027 г.

Краен срок за подаване на заявления 19 април 2023 г.	4	3 (EL, NL, SE)	2 (EL, SE)	2 (EL, SE)	Подписани са споразумения за предоставяне на безвъзмездни средства за предложенията на Гърция и Швеция. В момента проектите се изпълняват. Предложението на Нидерландия не отговаряше на 2 от критериите за финансиране, но беше подадено повторно на 20 септември 2023 г. (4-ти краен срок за подаване на заявления).
Краен срок за подаване на заявления 20 септември 2023 г.	15	5 (CZ, FR, NL)	5 (CZ, FR, NL)	1 (FR)	Предложението на Чехия, две от предложенията на Франция и предложението на Нидерландия са избрани за финансиране от Комисията. ЕИБ извършва оценка. Споразумение за предоставяне на безвъзмездни средства е подписано за едно от предложенията на Франция, а проектът в момента се изпълнява.
Краен срок за подаване на заявления 19 януари 2024 г.	6	6 (CZ, FR, PL)	5 (CZ, FR, PL)	1 (CZ, PL)	Две предложения на Чехия бяха избрани за финансиране от Комисията. Едно предложение на Чехия беше оттеглено от организатора на проекта поради други налични източници на финансиране. За другото предложение в момента е в ход процесът по подписване на заем с финансовия посредник на ЕИБ. Едно предложение на Полша беше избрано за финансиране от Комисията и заемът беше подписан с ЕИБ.

					CINEA подготвя споразумението за предоставяне на безвъзмездни средства. Две предложения на Франция бяха избрани за финансиране от Комисията и са включени в резервен списък, тъй като в националния бюджет на Франция не са останали ресурси. Едно предложение на Франция не отговаряше на два от критериите за финансиране.
Краен срок за подаване на заявления 17 април 2024 г.	8	7 (CZ,IE)	6 (CZ)	1 (CZ)	Пет предложения на Чехия бяха избрани за финансиране от Комисията и в момента е в ход процесът по подписване на заем с финансовия посредник на ЕИБ. Едно предложение на Чехия беше избрано за финансиране от Комисията и заемът беше подписан с ЕИБ. CINEA подготвя споразумението за предоставяне на безвъзмездни средства. Предложението на Ирландия не отговаряше на един от критериите за финансиране.

Предложените проекти, които до този момент комисията за оценка за МОЗПС е избрала за финансиране, обхващат сектори като енергийна ефективност, култура, социални жилища, инфраструктура в областта на общественото здравеопазване и инфраструктура за устойчива мобилност, централно отопление и охлаждане, обновяване и възстановяване на градската среда. Що се отнася до вида на поисканата подкрепа, по три от предложените проекти заемите са рамкови, пет от проектите са самостоятелни, а по два са поискани заеми чрез посредник.

Таблица 2 Предложени проекти, избрани за финансиране с безвъзмездни средства

	Краен срок за подаване на заявления	Регион/територия	Наименование на предложения проект	Сектор	Размер на поисканите безвъзмездни средства (EUR)	Размер на поискания заем (EUR)
FR	20 септември 2023 г.	Région Provence-Alpes-Côte d'Azur, Marseille	*Удължаване на трамвайната линия в южната и северната част на Marseille, фаза 1*	устойчива мобилност	15 000 000	100 000 000
FR	20 септември 2023 г.	Hauts de France (Nord Pas de Calais), Lille	*MEL (Европейска метрополия на Lille) с проект ЗЕЛЕНА мобилност*	устойчива мобилност	31 500 000	210 000 000
NL	20 септември 2023 г.	Zuid-Limburg, Mijnwater	*Генерален план за разширяване на мрежата на Mijnwater, фаза 1*	устойчиво централно отопление и охлаждане	13 500 000	90 000 000
CZ	19 януари 2024 г.	Окръг Ústí, Usti nad Labem	*Публичен транспорт в Usti nad Labem*	устойчива мобилност, енергийна ефективност	430 612	1 722 449
PL	19 януари 2024 г.	Silesia, Dabrowa Gornicza	*Устойчиво развитие на Dabrowa Gornicza*	енергийна ефективност, устойчива мобилност	2 784 793	11 139 173
CZ	17 април 2024 г.	Окръг Ústí, Decin	*EPC Decin*	енергийна ефективност, устойчиво управление на водите	391 843	1 567 370
CZ	17 април 2024 г.	Окръг Ústí, Decin	*Обновяване на историческата част на Podmokly — фаза D*	обновяване на градската среда, устойчива мобилност, устойчив туризъм	581 624	2 326 498
CZ	17 април 2024 г.	Окръг Ústí, Litvinov	*Изграждане на нова плувна зала в зоната за развлечения*	социална инфраструктура:	1 975 894	7 903 576

			Koldům в Litvínov			
CZ	17 април 2024 г.	Окръг Ústí, Usti nad Labem	*Модернизация на избрани участъци от железопътната инфраструктура в регион Ústí nad Labem*	устойчива мобилност	2 348 773	9 395 092
CZ	17 април 2024 г.	Окръг Ústí, Postoloprty	*Площад на мира в Postoloprty*	устойчив туризъм, обновяване на градската среда	535 714	2 142 857
CZ	17 април 2024 г.	Moravia-Silesia, Ostrava	*Студентско общежитие, Остравски университет — повишаване на качеството и разширяване на капацитета на достъпните студентски жилища*	образование, социална инфраструктура	3 007 428	12 029 713

2.2. Първи проекти, финансирани по линия на МОЗПС

Таблица 3 Представяне на проекти с подписани споразумения за предоставяне на безвъзмездни средства по линия на МОЗПС

Социално-икономически преход на Западна Македония[11]				
Територия в процес на справедлив преход	**Краен срок за подаване на заявления**	**Описание на проекта**	**Бюджет**	**Продължителност на проекта**
Западна Македония (EL)	19 април 2023 г.	Проектът е получил рамков заем и се координира от регион Западна Македония. Той обединява 15 проекта в шест общини (Argos Orestikou, Kozani, Kastoria, Florina, Eordaia и Grevena), свързани с: ▪ 8 — енергийна ефективност ▪ 1 — пътна инфраструктура ▪ 2 — здравеопазване ▪ 1 — култура ▪ 1 — туризъм	**Общо разходи:** 81 млн. евро (100 %) **Заем от ЕИБ:** 59 млн. евро (72 %) **Безвъзмездни средства**	**Подписване на споразумението за безвъзмездни средства: 23 октомври 2023 г.**

[11] Съобщение за медиите, Социално-икономически преход на Западна Македония The transition towards a greener future of Western Macedonia is the first project supported by the European Union's Public Sector Loan Facility — European Commission (Преходът на Западна Македония към по-екологосъобразно бъдеще е първият проект, получил подкрепа по линия на механизма за отпускане на заеми в публичния сектор на Европейския съюз, Европейска комисия) (europa.eu).

		Очаквано намаление на емисиите на парникови газове: 8 650 метрични тона CO_2 годишно **Очаквани енергийни характеристики:** Сертификат за енергийни характеристики (CEX) от клас A; енергоспестяване от 60—97 % **Очакван брой открити работни места:** 200 работни места	**по линия на МОЗПС:** 15 млн. евро (18 %) **Собствено финансиране:** 8 млн. (10 %)	**Начална дата: 1 ноември 2023 г.** **Продължителност: 36 месеца**
Инфраструктури за устойчива мобилност за ниски емисии и качествено обслужване (SMILES)[12]				
Територия в процес на справедлив преход	**Краен срок за подаване на заявления**	**Описание на проекта**	**Бюджет**	**Продължителност на проекта**
Регион Pays de la Loire (FR)	20 септември 2023 г.	Проектът е за устойчива транспортна инфраструктура в Nantes, реализирана чрез: ▪ осъвременяване и обновяване на 3 трамвайни линии; ▪ обновяване на трамвайния парк (46 нови мотриси); ▪ изграждане на технически и оперативен център и мултимодален релеен/обменен център; ▪ изграждане на 38 км велосипедни алеи. Чрез резултатите от проекта ще се повишат ефективността и качеството на трамвайната мрежа, ще се постигне интермодалност, ще се диверсифицират услугите, предлагани от обществения транспорт, и ще се намалят задръстванията по пътищата. **Очаквано намаление на емисиите на парникови газове:** 21 000 метрични тона CO_2 годишно **Очакван брой открити работни места:** 106 работни места **Очакван брой лица, които ще могат да се възползват от проекта**: 672 420	**Общо разходи:** 388 млн. евро (100 %) **Заем от ЕИБ:** 200 млн. евро (52 %) **Безвъзмездни средства по линия на МОЗПС:** 30 млн. евро (8 %) **Собствено финансиране:** 158 млн. евро (40 %)	**Подписване на споразумението за безвъзмездни средства: 2 април 2024 г.** **Начална дата: 1 май 2024 г.** **Продължителност: 60 месеца**
Устойчиви и достъпни жилища за новата екологична промишленост и обществото (SHERIS)[13]				
Територия в процес на справедлив преход	**Краен срок за подаване на заявления**	**Описание на проекта**	**Бюджет**	**Продължителност на проекта**
Västerbotten (SE)	19 април 2023 г.	Проектът е насочен към удовлетворяване на нарастващите нужди от жилищно настаняване в община Skelleftea чрез подкрепа за изграждането на 7 жилищни комплекса с около	**Общо разходи:** 142 млн. евро	**Подписване на споразумението за безвъзмездни**

[12] Съобщение за медиите, SMILES: Green mobility in Nantes receives boost thanks to EU support — European Commission (Екологосъобразната мобилност в Nantes получава стимул благодарение на подкрепа от ЕС, Европейска комисия) (europa.eu).

[13] Sustainable and affordable housing to support green growth in Sweden — European Commission (Устойчиви и достъпни жилища в помощ на екологосъобразния растеж в Швеция, Европейска комисия) (europa.eu)

		750 енергоспестяващи достъпни жилищни единици. Програмата за жилищно настаняване ще бъде ориентирана най-вече към приходящи работници в новата гигафабрика за батерии Northvolt, както и към студенти, бежанци и лица с ниски доходи или специални потребности. **Очаквани енергийни характеристики:** 20 % по-високи от тези, предвидени в строителните стандарти в Швеция **Очакван брой открити работни места:** 1 000 работни места **Очакван брой лица, които ще могат да се възползват от проекта**: 44 000	**Заем от ЕИБ:** 71 млн. евро (50 %) **Безвъзмездни средства по линия на МОЗПС:** 11 млн. евро (8 %) **Собствено финансиране:** 60 млн. евро (42 %)	**средства: 5 април 2024 г.** **Начална дата: 1 януари 2023 г.** **Продължителност: 60 месеца**
Концертна зала в Ostrava[14]				
Територия в процес на справедлив преход	**Краен срок за подаване на заявления**	**Описание на проекта**	**Бюджет**	**Продължителност на проекта**
Моравско-Силезки регион (CZ)	20 септември 2023 г.	Предметът на проекта е изграждането на концертна зала в Ostrava с акустика от световна класа и с капацитет до 1 300 седящи места. Чрез този проект ще се подпомогне изграждането на културна инфраструктура и ще се допринесе за съживяването на Ostrava — бивш миньорски град, в който все още традиционно се произвежда стомана. Създаването на ново културно средище ще направи града по-привлекателен както за жителите, така и за посетителите му и ще улесни социално-икономическата трансформация на региона. **Очаквани енергийни характеристики:** CEX от клас B **Възобновяеми енергийни източници, които ще се използват в проекта**: приблизително 392 фотоволтаични панели; 125 геотермални кладенци **Очакван брой лица, които ще могат да се възползват от проекта**: 151 200	**Общи разходи:** 116 млн. евро **Заем от ЕИБ:** 84 млн. евро (73 %) **Безвъзмездни средства по линия на МОЗПС:** 21 млн. евро (18 %) **Собствено финансиране:** 10,5 млн. евро (9 %)	**Подписване на споразумението за безвъзмездни средства: 16 юли 2024 г.** **Начална дата: 19 юли 2024 г.** **Продължителност: 52 месеца**

2.3. Потенциални предложения за проекти

На основата на обмена с ЕИБ и други заинтересовани страни, свързани с МОЗПС, се подготвят предложения за проекти, разположени в шест държави членки, които биха могли да се представят до крайните срокове за подаване на заявления по следващата покана за представяне на предложения по линия на МОЗПС. Тези потенциални предложения за

[14] The construction of the Ostrava Concert Hall in Czechia receives European support worth EUR 105 million — European Commission (За изграждането на концертна зала в Ostrava, Чехия, е получена европейска подкрепа на стойност 105 млн. евро, Европейска комисия) (europa.eu)

проекти касаят секторите възобновяема енергия, енергийна ефективност, инфраструктура в областта на общественото здравеопазване и други сектори, които съответстват на одобрените ТПСП. По изчисления на Комисията размерът на безвъзмездните средства по тях ще бъде над 100 млн. евро.

Освен това подкрепата, предлагана по линия на Механизма, се търси и в държави членки, които вече са изразходили националните си разпределения. Предложения от тези държави членки може да се представят след отправяне на втората покана за представяне на предложения по линия на МОЗПС (т.е. след 31 декември 2025 г.).

3. КОМУНИКАЦИОННИ ДЕЙНОСТИ

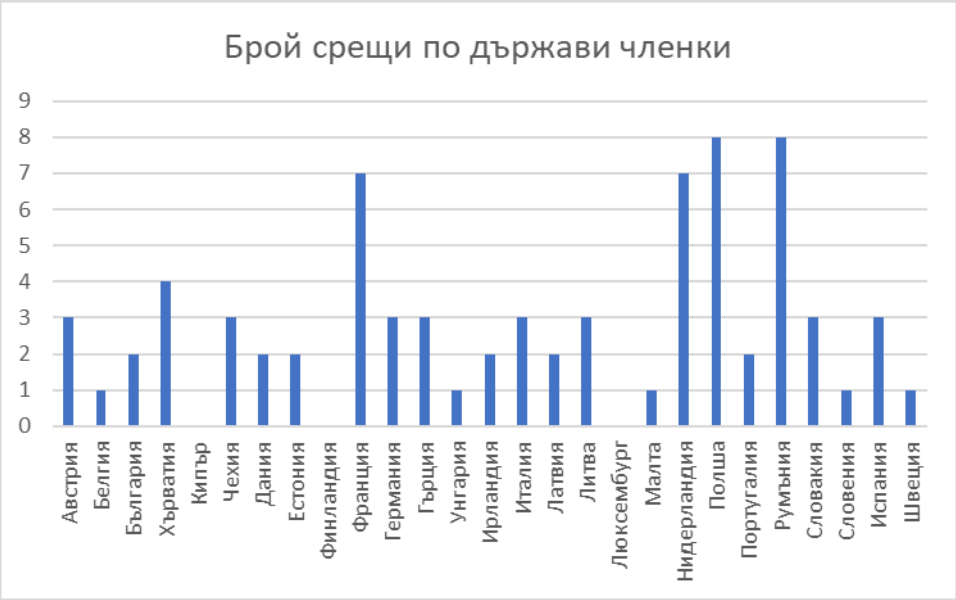
Комисията продължава да повишава осведомеността относно Механизма с подкрепата на CINEA и ЕИБ. Съвместните действия, предприети от Комисията, ЕИБ и CINEA в периода от 1 септември 2023 г. до 30 юли 2024 г., доведоха до:

- 20 срещи с публични органи на национално, регионално и местно равнище;
- 3 срещи с национални насърчителни банки и институции (ННБИ);
- 4 срещи с вътрешни (работна група „Структурни мерки и най-отдалечени региони“) и външни (Европейската конфедерация на профсъюзите (ЕКП), Bankwatch) заинтересовани страни;
- представяне на МОЗПС по време на 7 прояви, свързани с темата (презентации, сесии с въпроси и отговори, специални щандове). Наред с другото, Европейската седмица на регионите и градовете (10 октомври 2023 г.), чешкото председателство на организираното от Вишеградската група събитие „От въглищни райони към бъдеще на справедлив преход“ в Usti nad Labem (11 октомври 2023 г.), Инвестиционен форум на Конвента на кметовете (25 октомври 2023 г.), Ecomondo (7—10 ноември 2023 г.), кафе кът, посветен на МОЗПС, в рамките на Конференцията на Платформата за справедлив преход (16—17 април 2024 г.), Зелената седмица на ЕС (29—30 май 2024 г.) и Европейската седмица на устойчивата енергия (11—13 юни 2024 г.);
- първоначална среща във връзка с проекта на Гърция в Западна Македония, Гърция (5—7 март 2024 г.), церемония в Брюксел по подписване на споразумението за предоставяне на безвъзмездни средства за проекта на Швеция (10 април 2024 г) и церемония „Първа копка“ за концертната зала в Ostrava, Чехия (19 юли 2024 г.);
- 82 публикации, съобщения за медиите и други статии, публикувани в различни свързани с темата бюлетини и уебсайтове, както и в социални медии;
- публикация на рекламни[15] и образователни[16] видеоклипове във връзка с МОЗПС;
- публикуване на 76 често задавани въпроса на портала Финансиране и обществени поръчки на ЕС.

[15] Механизмът за отпускане на заеми в публичния сектор в рамките на Механизма за справедлив преход (youtube.com)

[16] https://youtu.be/_bgPXkIKU04

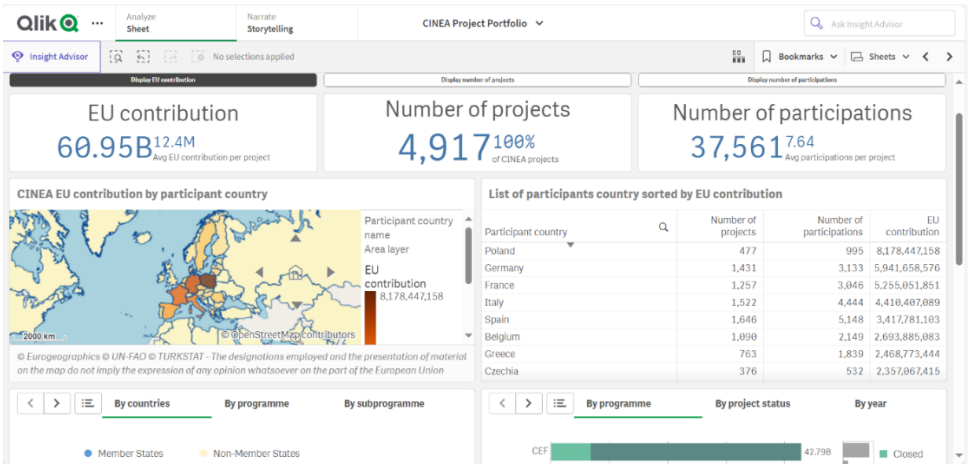
Фигура 2 Прояви по държави членки

С всички държави членки беше установен контакт и им беше дадена възможност да се възползват от информационна сесия относно МОЗПС[17]. От началото на изпълнението на МОЗПС са организирани общо 110 срещи, като 66 от тях са с държави членки, а 36 — с вътрешни и външни заинтересовани страни, Механизмът беше представен на 28 прояви, свързани с темата, а в тематични бюлетини и уебсайтове, както и в социални медии бяха поместени 161 публикации и статии, включително съобщения за медиите. Освен това бяха разпространени и две брошури и четири видеоклипа.

Също така CINEA поддържа онлайн публично информационно табло, където на едно място са изброени всички програми, които тя управлява, включително МОЗПС[18]. Информационното табло съдържа актуална информация за получилите подкрепа проекти по всяка програма, препратки между самите проекти и извлечени данни за потенциално повторно използване от обществения сектор.

Фигура 3 Публичното информационно онлайн табло на CINEA с обзорна информация за проектите по линия на МОЗПС

[17] Представителите на Кипър, Финландия и Люксембург не изразиха интерес за организиране на специална среща.

[18] CINEA Project Portfolio — Welcome | Sheet — Qlik Sense (europa.eu)

Освен това, тъй като Механизмът е достъпен и за частноправни субекти, на които е възложено да предоставят обществена услуга, Комисията установи контакт с различни секторни организации, включително такива, представляващи субекти от областта на културата, централното отопление и охлаждане, оператори на разпределителни мрежи, здравеопазването, образованието, железопътния транспорт, социалната инфраструктура и управлението на отпадъците. Бяха организирани общо девет срещи с организации като E.DSO, Платформата за учене през целия живот, Euroheat&Power, Municipal Waste Europe, CER и EIM, както и с членове на Housing Europe.

Фигура 4 Типове субекти, с които е установен контакт

4. ПОСТИГНАТ НАПРЕДЪК И БЪДЕЩИ ДЕЙСТВИЯ

4.1. Предизвикателства

Две години след публикуването на първата покана за представяне на предложения по линия на МОЗПС се наблюдава слабо усвояване на средства, като се има предвид, че обявяването ѝ съвпадна с програмирането на други фондове (т.е. Фонда за справедлив преход, Европейския фонд за регионално развитие[19], Кохезионния фонд[20] или Механизма за възстановяване и устойчивост[21]), по които се предлага финансиране на подобни проекти при по-привлекателни условия (по-висок процент на финансирането с безвъзмездни средства в рамките на общия бюджет по проектите). Също така се потвърди, че изпълнението на МОЗПС в отделните държави членки може значително да се различава въз основа на параметри като размер на наличните на национално равнище алтернативни източници на финансиране, наличието на развити проекти, разнородното равнище на стратегиите за справедлив преход и различния подход към дълговите инструменти.

Повечето пречки пред Механизма, описани във втория годишен доклад за изпълнението[22], продължават да са налице. Това важи най-вече за държавите членки с най-големи национални пакети (Германия, Полша, Румъния), от които не бяха представени никакви или почти никакви проекти. Бавното усвояване в тези държави членки се отдава на следните конкретни фактори:

- националните разпределения по линия на МОЗПС са съгласно Регламента за ФСП. Като резултат от това държавите членки с най-високи разпределения са еднакви и по двата инструмента. Ето защо те се насочват приоритетно към разходване на наличните средства по линия на ФСП, като се има предвид ограниченото време за усвояването им[23]. Освен това по ФСП се предлага по-висок процент финансиране с безвъзмездни средства в рамките на общите бюджети по проектите (Германия, Полша, Румъния);

- някои държави членки обикновено са също така най-големите бенефициери по други фондове и поради това капацитетът им за усвояване на допълнителни ресурси е ограничен (Полша, Румъния);

- наличието на по-привлекателно и достъпно финансиране от националните ресурси (Германия);

- дълговата тежест на малките бенефициери превръща в предизвикателство използването на дългови инструменти (Полша) или са в сила национални нормативни разпоредби, регулиращи публичния дълг, които не допускат ползването на заеми от отговарящи на изискванията бенефициери.

---

19 Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР) (europa.eu)

20 Кохезионен фонд (КФ) (europa.eu)

21 Механизъм за възстановяване и устойчивост (europa.eu).

22 Вж. повече в точка 4.1 от втория доклад относно изпълнението на МОЗПС.

23 Бюджетът на ФСП се състои от средства от МФР и от Европейския инструмент за възстановяване или „NextGenerationEU“ (NGEU). В рамките на приетите програми по линия на ФСП средствата от NGEU са съсредоточени в бюджетните задължения за 2022 г. и 2023 г., докато средствата от МФР са разпределени през периода от 2021 г. до 2027 г. В резултат на това 70 % от бюджета на ФСП са съсредоточени в първите два годишни транша. Комисията ще отмени сумите, които не са били използвани за предварително финансиране или за които не е подадено заявление за плащане до 31 декември на третата календарна година след годината на бюджетните задължения, т.нар. правило „N+3“; повече информация за ФСП: Inforegio — Just Transition Fund (Фонд за справедлив преход) (europa.eu).

До междинния преглед на МОЗПС, който следва да се извърши до юни 2025 г. (вж. точка 4.4), ще се проведат по-задълбочен анализ и оценка на предизвикателствата, възникнали при изпълнението на Механизма.

Както беше обяснено в точка 1.1, МОЗПС беше включен в преразглеждането на МФР за периода 2021—2027 г., което доведе до намаляване на наличния бюджет по Механизма. Националните дялове по МОЗПС са изчислени пропорционално на общия бюджет по него, който е на разположение за отпускане под формата на безвъзмездни средства, и следователно също бяха преразгледани в посока намаление. Преразглеждането доведе до ускоряване при усвояването на някои национални дялове, където се беше повишило търсенето на възможностите по МОЗПС (Франция, Швеция). Поисканите безвъзмездни средства по проектите, избрани за подкрепа по линия на МОЗПС, възлизат средно на 9 млн. евро. Чрез екстраполиране това означава, че намаляването на бюджета по МОЗПС със 150 млн. евро би намалило с 16 или 17 броя на проектите, които биха могли да получат подкрепа по линия на МОЗПС.

4.2. Силни страни

Въпреки тези предизвикателства беше проявен значителен интерес към МОЗПС. Това е особено вярно за Франция, където МОЗПС допринесе да се покрият потребности от финансиране, за които не беше налична подкрепа по други програми за финансиране на ЕС. Освен това от Чешката република беше представен по-голям брой предложения и продължават да се очакват такива. Сред вероятните обяснения за високото усвояване в Чешката република са възможността да се финансират по-малки инвестиции благодарение на финансирането чрез посредник, осигурено по споразумението, подписано между ЕИБ и Националната банка за развитие на Чехия, наличната техническа помощ за популяризиране на Механизма, както и цялостната готовност на страната да усвоява финансиране по линия на Механизма за справедлив преход. Допълнителни проекти се представиха от кандидати от Гърция, Нидерландия, Ирландия, Полша и Швеция, като преди края на настоящата покана за представяне на предложения през 2025 г. се очакват и още.

По втората покана за представяне на предложения по линия на МОЗПС, която ще се обяви през 2026 г., се очаква ръстът в усвояването да продължи, тъй като другите източници на финансиране, по които се предлагат по-добри условия, вече ще са програмирани или изчерпани, а инструментът става все по-познат. По-специално програмите на Съюза, които получават подкрепа по линия на NextGenerationEU, са изправени пред конкретни времеви ограничения. Също така втората покана за представяне на предложения по линия на МОЗПС вече няма да бъде ограничена от национални дялове и поради това i) държавите членки, които са изразходвали или се очаква до края на 2025 г. да изразходват националните си дялове, могат да продължат да използват Механизма, като ще разполагат с повече време за планиране, отколкото при стартирането на инструмента, ii) държавите членки с най-ниски национални дялове вече ще имат допълнителен стимул да използват Механизма, тъй като поисканите безвъзмездни средства вече няма да се ограничават до определената сума по националните дялове. По този начин МОЗПС ще бъде от по-голяма полза за регионите, където има най-голямо търсене и най-много развити проекти.

Освен това две години след обявяване на поканата за представяне на предложения по линия на МОЗПС се потвърди, че компонентът за безвъзмездни средства на МОЗПС е ясен стимул за субектите в публичния сектор да използват заеми от ЕИБ, за да подкрепят публични инвестиции в региони в преход към климатична неутралност. По Механизма се предлагат привлекателни условия на кредитиране в сравнение с инструментите, които обикновено са достъпни на пазара. Това е от особена важност, за да се преодолеят икономическите ограничения, настъпили заради породената от COVID-19 икономическа криза, и продължаващите икономически последици от агресивната война на Русия срещу Украйна.

4.3. Действия, предприети от Комисия за преодоляване на предизвикателствата

Отчетена е положителна тенденция по отношение на информираността за МОЗПС на потенциалните бенефициери. Това се доказва най-напред от усвояването на средства по Механизма и развиващата се процедура за утвърждаване на проекти по него, но и от растящия брой организатори на проекти, които се обръщат към Комисията с конкретни въпроси относно МОЗПС. В подкрепа на тази тенденция Комисията изготви допълнителен информационен материал и продължи да провежда комуникационната си кампания за повишаване на осведомеността.

Нещо повече Комисията и ЕИБ предприеха съвместни усилия за улесняване на достъпа до МОЗПС на по-малките бенефициери и проекти, както и за осигуряване на повече заеми чрез посредник от национални насърчителни банки и институции (ННБИ), като усилията се изразяваха в преразглеждане на съществуващите правила. Първо, чрез споразумение между Комисията и ЕИБ, считано от септември 2023 г., минималната сума на заема чрез посредник беше понижена от 3 млн. евро на 1 млн. евро[24]. Второ, очаква се да бъде вдигнато ограничението, включено в административното споразумение, касаещо участието на ННБИ в изпълнението на МОЗПС в качеството им на финансови посредници на ЕИБ[25]. В съответствие с тези усилия по поканата за представяне на предложения по линия на МОЗПС бяха представени първите проекти, свързани със заеми чрез посредник, с участието на Националната банка за развитие на Чехия.

4.4. Подготвителни работи за междинната оценка на МОЗПС

По силата на член 17 от Регламента за МОЗПС Комисията е длъжна да извърши до 30 юни 2025 г. междинна оценка на изпълнението на Механизма и способността му за изпълнение на целите по член 3 от Регламента за МОЗПС.

Целта на оценката е да се извлекат поуки, които да могат да се използват за повишаване на ефективността на МОЗПС за оставащия период от изпълнението му. Оценката ще обхване компонента за безвъзмездни средства на Механизма от датата, на която Регламентът за МОЗПС влезе в сила в 27-те държави членки през 2021 г., до датата на най-актуалната налична информация.

С оглед на изготвянето на работния документ на службите на Комисията относно междинната оценка ще се предприемат следните стъпки, които да послужат за основа:

i. оценка на МОЗПС, която Комисията ще извърши вътрешно;

ii. изследване за събиране на данни, което ще бъде съсредоточено върху проблеми при изпълнението, техническата помощ, съгласуваността, взаимодействието с други инструменти за финансиране на национално равнище и на равнище ЕС, добавена стойност от ЕС и други теми.

Процедурата за оценяване започна в началото на 2024 г. и ще продължи през подготвителния период на оценката. През април 2024 г. Комисията подписа договор за провеждане на изследването с T33 srl и Prognos AG.

[24] Вж. изменението в поканата за представяне на предложения по линия на МОЗПС, направено на 25 септември 2023 г.

[25] Комисията и ЕИБ подготвят изменение на административното споразумение между двете страни.

5. ТЕХНИЧЕСКА ПОМОЩ

В рамките на Консултантския център InvestEU от страна на ЕИБ се предлагат консултантски услуги за подготовката, разработването и изпълнението на допустими за подкрепа проекти[26]. До края на 2024 г. консултантска помощ в подкрепа на МОЗПС беше предоставена в България, Гърция, Кипър, Испания, Румъния, Франция и Швеция[27].

Услугите за подкрепа бяха с такъв обхват и така адаптирани, че да отговарят на конкретните потребности на отделните организатори на проекти, като варираха от общи насоки за набелязване на подходящи проекти и подкрепа нагоре по веригата при изготвянето на инвестиционни програми до консултации при разработването на проекти и подкрепа в процеса по подаване на заявления за безвъзмездни средства по линия на МОЗПС. Освен това ЕИБ се включи в различни инициативи за набелязване и подкрепа на проекти, които биха могли да се възползват от финансиране по линия на МОЗПС.

Въз основа на този първоначален опит и с цел да подпомогне необходимото формиране на търсене на подкрепата, предлагана по линия на МОЗПС в бъдеще (вж. точка 4.1), ЕИБ предвижда да продължи с консултантските дейности в пет работни направления:

i. **пряко консултиране** на отделни организатори, които са заемополучатели на самостоятелни инвестиционни заеми, чрез широк набор от консултантски услуги във фазите на подготовка и изпълнение, включително съдействие със заявленията за безвъзмездни средства;

ii. **подкрепа за изграждане на капацитет** за небанкови институции, които обикновено функционират като доставчици на агрегирани услуги по проекти с по-малък мащаб с цел изграждане на административен и оперативен капацитет за ефективни проверки, подбор, приоритизиране, наблюдение и координиране по друг начин на редица подпроекти;

iii. **„косвена“ консултантска подкрепа** за крайни бенефициери на заеми чрез посредник или рамкови заеми посредством стандартизирани пакети за подкрепа с така преценен обхват, че да повишат стабилността на проектите и съответствието им с приложимите политики за кредитиране;

iv. **консултации за развитие на пазара** на равнище държави членки с цел разпознаване на потенциално търсене на подкрепата, предлагана по линия на МОЗПС, и установяване дали финансовите продукти, налични в рамките на МОЗПС, са подходящи;

v. **проверки, определяне на обхвата и разпространение** с цел популяризиране на използването на Механизма, набелязване и приоритизиране на подходящи проекти и предоставяне на цялостни насоки в процеса по подаване на заявления за безвъзмездни средства по линия на МОЗПС.

В допълнение към услугите, предлагани от ЕИБ чрез консултантския център InvestEU, консултантски услуги бяха осигурени от Комисията по искане на Гърция, Словакия и Чехия с цел повишаване на осведомеността относно Механизма и набелязване и разработване на

[26] Вж. повече подробности в точка 2.1.4 от първия доклад относно прилагането на МОЗПС и точка 2.2 от втория доклад относно прилагането на МОЗПС.

[27] Някои от консултантските дейности в Гърция, Кипър и Франция бяха започнати преди да влезе в сила МОЗПС и затова бяха финансирани от други източници, като Европейския консултантски център по инвестиционни въпроси (Гърция) и компонента за устойчива инфраструктура на Консултантския център InvestEU (Кипър и Франция).

предложения за проекти. Техническата помощ на Чехия се предостави от Комисията, а Словакия получи подкрепа по линия на Инструмента за техническа подкрепа (ИТП)[28]. И по двата договора се предоставя широк набор от услуги, някои от които са повишаване на осведомеността, мобилизиране на потенциални бенефициери от регионите, включени в ТПСП, както и идеи за проучвателни проекти.

Гърция се възползва от по-мащабна подкрепа по линия на ИТП за изпълнението и на трите стълба на МСП. Гърция също така поиска подкрепа, предлагана в рамките на JTP Groundwork[29], за набелязване на проекти и за последващо изготвяне на проектни предложения, за които да се подадат заявления за финансиране по линия на МОЗПС в област Пелопонес.

Комисията и ЕИБ участват в мониторинга на изпълнението на тези консултантски задачи, за да се гарантира, че те се допълват с други консултантски дейности в държавите членки — бенефициери.

6. СЛЕДВАЩИ СТЪПКИ

Комисията в координация с CINEA и ЕИБ ще продължи да повишава осведомеността относно Механизма, за да се гарантира, че потенциалните кандидати разбират предлаганите по него продукти и могат да кандидатстват за подкрепа. По-специално по-подробна информация относно проектите, получили подкрепа по линия на МОЗПС, ще се предостави на публичното информационно табло на CINEA[30].

Съгласно мандата си в рамките на Консултантския център InvestEU ЕИБ ще продължи да прилага МОЗПС чрез установяване и проверка на потенциални проекти, чрез предоставяне на консултантска подкрепа на организаторите на проекти и съответните органи, както и чрез специални срещи и прояви на европейско, национално и регионално равнище. Държавите членки също така биха могли да продължат да получават подкрепа по линия на ИТП с оглед изпълнението на МОЗПС.

В съответствие с Регламента за МОЗПС през 2026 г. ще се обяви втора покана за представяне на предложения.

И накрая, Комисията ще финализира междинната оценка на МОЗПС, която ще бъде изпратена на Съвета и на Европейския парламент до 30 юни 2025 г.

7. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Механизмът за отпускане на заеми в публичния сектор е инструмент, чиято цел е да се гарантира, че преходът към неутрална по отношение на климата икономика се осъществява по справедлив и социално устойчив начин, като се има предвид ключовата роля на публичния сектор за преодоляване на неефективността на пазара.

Както фактът, че чрез него подкрепа могат да получат най-разнообразни сектори, като енергийна ефективност, социални и достъпни жилища и устойчива мобилност, така и размерът на наличните средства го правят актуален за постигането на целите на Съюза в областта на климата до 2030 г. и стремежа на Съюза към климатична неутралност до 2050 г., като същевременно се гарантира, че никой и нито един регион няма да изостане.

---

28 Инструмент за техническа подкрепа (ИТП) (europa.eu)

29 Inforegio — Just Transition Fund (Фонд за справедлив преход) (europa.eu)

30 Qlik Sense (europa.eu)

От обявяването на първата покана за представяне на предложения по линия на МОЗПС изминаха две години, като се представят все повече допустими предложения за проекти, а още потенциални проекти са в процес на подготовка. В рамките на междинната оценка на МОЗПС, която следва да приключи преди 30 юни 2025 г., ще се съберат данни, които ще позволят да се направят по-нататъшни заключения относно хода на изпълнението на Механизма.

До 30 юли 2024 г. комисията за оценка за МОЗПС е избрала предложения за проекти с прогнозен размер на безвъзмездните средства от около 148 млн. евро и с прогнозен размер на заемите, предлагани от ЕИБ, от около 863 млн. евро. Подписани са четири споразумения за предоставяне на безвъзмездни средства и е започнало изпълнението на съответните проекти.